

Бистрова В. М.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

**НАПРЯМКИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Реалізація соціально-екологічної відповідальності тісно пов'язана із затвердженням адекватної цим завданням бізнес етики, яка покликана доповнити систему формальних правових норм і вимог, зафіксованих в офіційному законодавстві, стандартах, регламентах тощо, морально-етичними нормами і принципами, підкріпивши тим самим дію формальних інститутів.

З іншого боку, важливу роль у формуванні моделі «зеленого» зростання підприємств грають інституціональні умови, представлені певними соціальними інститутами, які виступають у формі організації регулювання та регламентування даного процесу. Як зауважує Є. Хлобистов [1], добре продумана система регулювання може визначити права і створити стимули, які активізують перехід до «зеленої» економіки, а також усунути бар'єри для «зеленого» інвестування. Серед чинників формування сприятливих інституційних умов можна виділити розвиток відносин власності, податкове законодавство, ступінь розвитку людського потенціалу. Ефективне функціонування інституційної структури спричиняє позитивний вплив на процес екологізації економіки, оскільки скорочує розмір трансакційних витрат. Однією з важливих передумов становлення і розвитку процесу екологізації економіки є зрілість і стійкість інституційного середовища.

До теперішнього часу сформувався ряд концептуальних підходів і створюваних на їх основі механізмів і інструментів її реалізації. Представлений нижче перелік цих підходів в цілому відображає еволюцію змісту і інструментів реалізації екологічної відповідальності:

1. Трансформація зовнішніх негативних екологічних ефектів, обумовлених діяльністю фірми, в її внутрішні витрати на основі податку А. Пігу і похідних від нього інструментів (включаючи платежі за негативний екологічний вплив), що застосовуються до винуватця забруднення природного середовища та заснованих на активній участі держави в справі нейтралізації ринкових провалів.

2. Методи і механізми, що забезпечують екологічно сталий соціально-економічний розвиток, що дозволяють розсунути часові рамки відповідальності бізнесу за рахунок соціально-екологічних зобов'язань перед майбутніми поколіннями і стейкхолдерами, не знімаючи при цьому завдання підвищення фінансово-економічної результативності.

3. Інтерналізація зовнішніх екологічних витрат у внутрішні витрати фірми в ході прямих ринкових переговорів між «жертвою» (жертвами) забруднення природного середовища та його винуватцем в умовах чітко визначених майнових прав та мінімізації державного присутності.

4. Економіко-правовий метод реалізації екологічної відповідальності, що включає два прикладних напрямки: 1) страхування екологічної відповідальності підприємців ризикових секторів економіки, обов'язкове і добровільне, 2) реалізація відповідальності за допомогою

накладення адміністративних і кримінальних покарань в ході судових розглядів.

5. Участь бізнесу в купівлі-продажу квот на викиди парникових газів в рамках формування міждержавних механізмів вирішення глобальних екологічних проблем.

6. Добровільні екологічні угоди і партнерства (в рамках взаємодії бізнес-держава та бізнес-бізнес). Це гнучкий інструмент виходу підприємництва за межі законодавчо зафіксованих норм екологічної безпеки та раціонального природокористування і концентрації зусиль на вирішенні міжгалузевих ресурсно-екологічних проблем. Його використання може бути застосовано і для вирішення проблем високого ступеня невизначеності і асиметричного розподілу необхідної для прийняття ефективних рішень інформації [2].

Поряд з розвитком концептуальних підходів основу еволюції форм реалізації екологічної відповідальності складають також зміни характеру екологічних проблем (які все більше глобалізуються і ускладнюються) і практичних підходів до їх вирішення, включаючи перехід до нових інструментів ресурсно-екологічної політики. Цей перехід характеризується зміною стилю управління шляхом заміщення жорсткого державного екологічного регулювання збалансованою системою обов'язкових та добровільних інструментів, а також відкритістю (прозорістю) діяльності уряду і підприємницького сектору із встановленням між ними партнерських кооперативних відносин [3]. Тим самим, обов'язковою умовою реалізації бізнесом політики екологізації є перехід від держави з жорстким адміністративним контролем до держави, яка інтегрує в свою діяльність переговорні механізми.

Аналіз розвитку підходів до екологізації бізнесу дозволяє простежити і деякі інші тенденції. Перш за все, з позиції сучасних вимог, кожен із застосовуваних на практиці методів повинен в тій чи іншій мірі бути орієнтований на досягнення не просто подвійного (як це мало місце відносно недавно), а потрійного, з урахуванням забезпечення позитивних соціальних ефектів, дивіденду. Поряд із заміщенням вимоги «забруднювач – платить» принципом попередження (тобто ненанесення) екологічного збитку, реалізація якого передбачає поворот бізнесу до активного застосування екологічних інновацій (технологічних, продуктових, сервісних, організаційних), можна відзначити наступні моменти.

В сучасних умовах активізації інвестиційних процесів при зростаючому техногенному тиску на навколишнє середовище все більш широке поле для свого застосування отримує метод прямих переговорів між інвесторами і місцевим населенням з питання компенсації шкоди довкіллю, що доповнюється участю представників громадськості в екологічній експертизі проектів.

Список використаних джерел:

1. Хлобистов Є.В., Жарова Л.В. Суспільні конфлікти у сфері екологічної (природно-техногенної) безпеки. Механізм регулювання економіки. 2011. №1. С. 16–23.
2. Потапенко В.Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки»: монографія. [За наук. ред. д. е. н., проф. Є. В. Хлобистова]. Київ: НІСД, 2012. 360 с.
3. Понікаров В.Д., Єрмоленко О.О. Удосконалення системи інтегрованого моніторингу природного середовища регіонів України. Бізнес-інформ. 2014. №6. С. 193–196.